

רקמה אנושית אחת חיה

"הייתי תושב העוטף למעלה מעשרים שנה, חבר קיבוץ נירים, וכל חוויית חיי בארץ הזו רוויה בהקשרים הנוגעים ליישובי האזור, לנופים, ולריחות המשתנים לפי עונות השנה. האכזבה, הכעס, התדהמה ואי-הוודאות נוכחים דרך קבע בחיינו, וכל אחד מאיתנו מחפש דרך להתמודד עימם". מתוך דבריו של פרופ' ליאו קורי, נשיא האוניברסיטה הפתוחה, בתום שלושים יום לאסון.

קרובי משפחה או אצל אנשים טובים באזורים אחרים בארץ.

עבור מי שהיו בעירות וביישובים ביום הנורא ההוא, כמו גם עבור רבים שמשקיפים ממרחק אבל גדלו על ערכי אהבת הארץ ותושביה, קרסו גם רעיונות בסיסיים שארגנו את עובדות חיינו כאן, במדינה המורכבת והקשה הזו, ונתנו להן משמעות. מעל לכול קרסו האמונה והאמון שלא משנה כמה קשה יהיה המצב וכמה עמוק האיום עלינו, אזרחי המדינה, תמיד יהיה מישהו - הצבא, המשטרה, לוחמי האש, אזרחיות או אזרחים מן השורה - שיבוא לעזרתנו ויחלץ אותנו מן הצרה. סיפורי הגבורה של אלה שבאו לחלץ, לעיתים במחיר חייהם, ממשיכים לצוץ מדי יום ביומו, ומעוררים בנו התפעמות ורגש הודיה. אבל עבור רבים מתושבי הדרום, העזרה הזאת הגיעה מאוחר מאוד או לא הגיעה כלל. אזרחים רבים הרגישו שהפקירו אותם, ולמעשה שהפקירו אותם הרבה לפני פריצת הגדר ביום ההוא. ורבים מהם ממשיכים לחוות הפקרה מצד מוסדות המדינה ומנהיגי הרשמיים, בזמן של גילויי סולדיות מפתיעה, עוצמתית וחוצה מגזרים בחברה האזרחית - של קבוצות מאורגנות ושל אזרחיות ואזרחים בודדים, שמשקיעים מזמנם, ממצעם ומכספם, ושיוצאים מגדרם כדי לעזור למפונים ולנפגעים. אזרחים רבים תומכים ומחזקים את משפחות החטופים והנעדרים, שסבלם בל יתואר, בזמן שמנהיגינו לא מצליחים להתעלות על הפוליטיקה הקטנה, לקחת

חברות וחברים יקרים, קהילה יקרה של עובדות ועובדי האו"פ, סטודנטים וסטודנטיות,

פרופ' ליאו קורי.
צילום: תומר יעקובסון

אנו מציינים היום ברחבי הארץ שלושים יום לשבת השחורה, ששינתה את פני הארץ הזו לעד. בבוקר יום שבת, שמחת תורה, השבעה באוקטובר 2023, קרסה החומה שהפרידה בין רצועת עזה לבין יישובי העוטף. באותו יום, חמישים

שנה בדיוק לאחר שקרסה הקונספציה המפורסמת שסללה את הדרך לאסון מלחמת יום הכיפורים, קרסה גם הקונספציה המדינית שעל פיה התנהלו קברניטי המדינה זה כעשרים שנה, ואיתה קרסו מערכות ההתרעה המתוחכמות והחומות האימתניות, שעלותן מיליארדי שקלים ובנייתן ארכה שנים רבות, ושהיו אמורות להגן על הגבול ועל חיי התושבים. עימן קרסו גם חייהם של מעל 1500 אזרחים ישראלים, חיילים ושוטרים, וגם של אזרחים זרים שעבדו ביישובי האזור, וקרס גם מארג חייהם של עוד אלפים רבים - חטופים, נעדרים, פצועים בגוף ובנפש, וסביבם חוגים מתרחבים והולכים של קרובי משפחה וחברים, או "סתם" אזרחים מודאגים - מודאגים מאוד. קרסו גם יישובים שלמים, חייהם של תושבי עיירות וקהילות שלמות שנאלצו לעזוב את בתיהם ולהשתכן במקומות ארעיים, לפרק זמן בלתי מוגבל שסופו לא נראה לעין, בבתי מלון, אצל

שולחן השבת ממתין לשובם, כיכר החטופים רחבת מוזיאון תל אביב. צילום: Engin Korkmaz / Alamy Stock Photo

יובכד ליפשיץ ונורית קופר, שהשתחררו מהשבי

עודד ליפשיץ, חטוף בעזה, מניר עוז. צילום: עמירם אורן

מרסל קפלון ו"ל ודורר קפלון, חטוף בעזה, מבארי

עמירם קופר בעלה של נורית קופר, חטוף בעזה, מניר עוז. מצולם כאן עם נכדתו

מימין: נדב פופלול, בנה של חנה, חטוף בעזה; משמאל: חנה פרי מנירים, ששחררה מהשבי

יגב בוכשטב חטוף בעזה ובת זוגו רימון קירשט ששחררה מהשבי, מנירים

ואת החטופים, לא באופן מופשט וכחלק מסטטיסטיקה אימתנית גורפת, אלא אחד אחד, אחת אחת, כבני אדם שחייהם היו עולם שלם שנחרב, ושראו להנצחה ולסיפור, מעבר לחוויה האיזומה ולטראומה הקולקטיבית של השבת השחורה. לכל איש יש שם, כמאמר המשוררת, וכל אחד מאיתנו חושב על שמות של אנשים מסוימים שהכיר, על מקרים שראה או שמע ושנחרטו בליבו. אני רוצה לשתף אתכם בקצרה במחשבותיי על אנשים עם שמות ושמות משפחה, שאותם הכרתי או שאני מכיר, ושבתוך הטרגדיה הגדולה אני מתחבר לטרגדיה האישית שסביבם.

חיים פרי חטוף בעזה. ציורו של איצור רימר: חיים פרי, ניר עוז, 2006, שמן על בד

הייתי תושב העוטף למעלה מעשרים שנה, חבר קיבוץ נירים, וכל חוויית חיי בארץ הזו רוויה בהקשרים הנוגעים ליישובי האיזור, לנופים, ולריחות המשתנים לפי עונות השנה. בתוך זה, שנים משמעותיות בחיי רוויות בזיכרונות הנוגעים לרבים מבין ההרוגים, החטופים והנעדרים ובני משפחותיהם. אני חושב, למשל, על הרשימה הארוכה של הרוגי ניר עוז ונעדרי, הקיבוץ השכן לנירים, ומן היישובים שנפגעו באופן קשה במיוחד בשבת השחורה.

כרמלה דן ונכדתה נויה, זכרון לברכה מניר עוז, שנרצחו ב־7 באוקטובר

אני חושב על כרמלה דן בת השמונים, אישה מופלאה שהכרתי כמעט מהיום הראשון שלי בארץ, ושבחד שרנו שנים במקהלה המצוינת שהייתה באזור. ראיתי אותה ואת נכדתה המקסימה נויה, ילדה על הרצף האוטיסטי, שתמונתיה שברו את ליבם של רבים בארץ ובעולם. אני חושב על יוכבד ליפשיץ ועל נורית קופר, ששחררו מהשבי, ועל בני־זוגן: עודד ליפשיץ ועמירם קופר - קופר, שכתב את המילים היפות לשיר "שיבולי פז", אשר ליווה בגאון כל טקס ביכורים קיבוצי ברחבי הארץ לאורך השנים. ואני חושב על חיים פרי, שדיוקנו התנוסס ב־7 בנובמבר בשער המוסף "גלריה" של עיתון הארץ, קיבוצניק בוהמיין, פליט הסיקסטיז, שהקים גלריית אמנות יוצאת דופן, כמעט דמיונית, בגבול שבין השדות של קיבוצו לאלה של נירים. כל אלה ורבים אחרים שתמונתיהם מתנוססות על השלטים שתובעים את חזרתם המיידית היו ממייסדי הקיבוץ שנולדו קצת לפני קום המדינה ומסלול חייהם היה מסלול חייה של המדינה, על כל שלביה ועל כל מלחמותיה. הם היו שותפים לבניית הקהילה המפוארת שלהם בניר עוז, ספגו הפגזות בעשרים השנים האחרונות, ומאז

אחריות מלאה על מעשיהם ומחדליהם, ולהבין את גודל השעה.

האכזבה, הכעס, התדהמה ואי־הוודאות נוכחים דרך קבע בחיינו, וכל אחד מאיתנו מחפש דרך להתמודד עימם, כל אחת ואחד בדרכו, מי בהצלחה מסוימת ומי בהצלחה פחותה. צעירות וצעירים רבים מגויסים כעת לשירות מילואים ונוטלים חלק במערכה, הן בצפון והן בדרום, בזמן שארגוני טרור ברצועת עזה ובצפון ממשיכים לשגר טילים ולזרוע הרס פיזי ונפשי.

אבל כאשר אנו מציינים שלושים יום לשבת השחורה ההיא, חשוב מעל לכול לזכור את מתינו, את הנעדרים

שנות ה-80 גם הכפשות על עצם היותם קיבוצניקים, כביכול פריזיטים שחיים על חשבון המדינה, זאת בזמן שחרשו את אדמות הנגב ובנו משקים משגשגים. הם חוו משבר עמוק כלכלי ורעיוני בסוף שנות ה-80 ביחד עם כל התנועה הקיבוצית, התאוששו באופן מזהיר, ולבסוף, אם לא יחולצו ממרתפי החמאס, חייהם עלולים להסתיים, לא בבית הקברות המטופח של יישובם, כפי שאולי כבר התחילו לתכנן.

אני חושב על הרוגי נירים וחטופיו, עולמות שחרבו, על אף שנירים נחשב לקיבוץ שנפגע יחסית מעט בהשוואה לשכניהם, "רק" ארבעה חטופים וארבעה הרוגים. אחד החטופים, יגב בוכשטב, הבן של אורן ואסתר, שהיו שכניי שנים רבות, ושאותו ראיתי נולד וגדל בבית שלי. ילד מיוחד וסקרן, מוזיקאי מוכשר, שנחטף ביחד עם בת זוגו רימון, שאותה ראינו בסרטון המזעזע שהחמאס הפיץ. זוג צעיר תאב חיים, שכל העולם נפרש לפניו. ובקצה השני של אותו הבניין שבו גרנו, משפחת פופולול המיוחדת. רועי האח הגדול נרצח ליד הבית. רועי היה נער חניני ומרדן מן היסוד, וגם בבגרותו לא שינה את דרכו, ועל כן כנראה התמרד גם מול מי שניסה לחטוף אותו, ובסוף הרגו. אימו חנה ואחיו נדב נחטפו. נדב היה גאון מחשבים, עוד בזמן שרוב העולם לא ראו מחשב בביתם. היה גיק אמיתי בהתנהלותו, כשעוד המונח לא היה שגור. זכיתי להיות מורה שלו בתיכון, ולאחר מכן לראות אותו בפעולה כמקצוען. היה מרושל בהופעתו ובמעשיו, אבל הקוד המתוחכם שכתב בשפות תכנות רבות, כחלק מפרויקטים טכנולוגיים בין-לאומיים, נקרא כמעט כשירה לירית. בימים האלה נזכרתי שכתבנו פטנט ביחד בתחום אחסון אלקטרוני של נתונים, ואני גאה, ועכשיו גם נרגש, על שזכיתי לעבוד עם האיש המיוחד הזה. איפה הוא ואיפה אימו המבוגרת עכשיו? מי דואג להם? מה עובר עליהם בשעות האלה? האם לחוטפיו יש מושג שהאדם הזה, שהם מחזיקים במרתף אפל, כל חייו שוחר שלום עם שכניו שמעבר לגדר ומביא טוב לעולם? ואיפה כל התינוקות והילדים שנחטפו? מי דואג להם? מי מאכיל אותם? יחד עם המשפחות אנחנו מייחלים לשובם במהרה.

ואני חושב גם על בארי, קיבוץ שהגשים מעבר לכל דמיון את החלום של חברה שיתופית, שוויונית, משגשגת

כלכלית ותרבותית, ומיטיבה עם כל חבריה. ומעל לכול אני חושב על מרסל פרייליך קפלון ועל דרורי קפלון. דרור הוא אחיו של גיסי היקר מנירים, יהודה, שנמצא כיום עם גיסי אורנה באילת יחד עם כל קהילתם. דרורי ומרסל היו זוג מהסרטים, זוג מיוחד שכולם אהבו לאהוב, מלח הארץ במובן העמוק והיפה ביותר של המילה. הקשר איתם נותק כבר בשעה עשר באותה השבת, וגורלם לא נודע. גופתה של מרסל זוהתה עשרה ימים לאחר הטבח, ועל גורלו של דרורי לא ידוע דבר עד היום.

עליהם אני חושב, ועל רבים אחרים. וכך כל אחת ואחד מאיתנו ממקד את חשיבתו גם בסיפורים הקשורים בשמות פרטיים, מעבר לשבר ולכאב הכלליים. בשדרות, אופקים, נתיבות, היישובים הבדואיים, המושבים והקיבוצים, יישובים שידעו קושי ומחסור, ושתושביהם ידעו לבנות אותם בעמל רב לאורך השנים – מסלולי חיים של נשים וגברים, ילדים ומבוגרים, שביום אפל אחד השתנו ללא הכה.

הנפגעים הישירים, החיילים ואנשי כוחות הביטחון שבאו לחלץ ונפגעו, אלה שנמצאים כעת הרחק מבתם – כולם ניצבים היום מול הצורך לאסוף את השברים ולהתחיל להתארגן לבאות. זה לא יהיה קל, ושוב – למוחלשים שבחברה יהיה קשה עוד יותר. אין ספק שהחברה הישראלית האזרחית כולה תמשיך לתמוך כמיטב יכולתה, אבל האחריות העליונה לשיקום החברה, ולא רק שיקום השבר של אותו יום, אלא גם השבר שהתמשך לאורך החודשים שקדמו לו, מוטלת על מוסדות המדינה ועל מנהיגיה, גם אלה שממאנים להכיר באחריותם ולא מהססים להטיל אותה על אחרים. ובל נשכח שגם אנחנו, קהילת האוניברסיטה הפתוחה, הננו חלק מהחברה האזרחית וגם מוסד ממוסדות המדינה. גם עלינו חלה אחריות בקידום התהליכים שיבנו מחדש את חייהם של הנפגעים ואת הרקמה העדינה של החברה הישראלית.

אנו מחזיקים את ידיהם של המגויסים ומשפחותיהם. ליבנו עם המפונים, עם הפצועים, עם החטופים, ועם משפחותיהם, ועם משפחות הנרצחים.

מעל 1,200 מסלולי חיים נגדעו. יהי זכרם של כל ההרוגים ברוך.